

NETnotNEET

Εθνικό
Στρατηγικό
Σχέδιο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ & ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

This project has been funded with support from the European Commission (ref. no.: 543229-LLP-1-2013-1-IT-KA1-KA1NW). This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιεχόμενα

1.ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	3
Γενική επισκόπηση των Ελλήνων NEETs.....	3
Γενική επισκόπηση του προγράμματος: Σκοπός και μεθοδολογία.....	11
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ).....	12
3. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ).....	17
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	25
5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	27

1.ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Γενική επισκόπηση των Ελλήνων NEETs

Ήδη από το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδειξε να στρέφει την προσοχή της σε μια «ειδική» περίπτωση μείζονος ευπάθειας, τους NEETs (Young People - Not in Education, Employment or Training). Φαίνεται ότι οι νέοι άνθρωποι, που «δεν υπάρχουν πουθενά», οι απόλυτοι απόντες του Κοινωνικού Κράτους, αυξάνονται στην Ευρώπη, παρακολουθώντας μια ανάλογη διεθνή τάση. Όλα αυτά δείχνουν να συναρθρώνονται σε μια νέα διακριτή πλέον κατηγορία κοινωνικής ευπάθειας. Το συγκεκριμένο φαινόμενο σχετίζεται με την διεύρυνση μιας κατηγορίας νέων, που διαρρέουν από το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης (drop-outs) και στη συνέχεια παραμένουν εκτός πλαισίου κατάρτισης και απασχόλησης, με αποτέλεσμα να ωθούνται στον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο όρος NEETs χρησιμοποιείται για τα άτομα που εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία των 15 έως 24 ετών και οι οποίοι δεν μετέχουν στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση ή την απασχόληση (σε πιο διασταλτικές προσεγγίσεις, η κατηγορία αυτή εκτείνεται μεταξύ 15 και 29 ενώ σε συσταλτικές περιορίζεται μεταξύ 16 έως 19 ετών).

Οι NEETs υπολογίζονταν στο 11% του πληθυσμού των νέων 15-24 ετών στην Ε.Ε. το 2008, ενώ το 2012 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 12,9% (7.469.100 νέοι) (βλ. Eurofound 2012). Τα Κράτη με τα μεγαλύτερα πρόβλημα είναι η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Ελλάδα, δηλαδή κυρίως οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου και η Ιρλανδία, που κατεξοχήν επλήγησαν από την διεθνή οικονομική ύφεση. Όλες οι προαναφερθείσες χώρες εμφάνισαν αύξηση των ποσοστών των NEETs (εξαιρουμένης της Ιρλανδίας, που το ποσοστό παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο) σε σύγκριση με το 2009 (European Commission, 2011). Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι δεν έχουμε έρευνες βάσης (πρωτογενείς έρευνες) εθνικής κλίμακας στην Ε.Ε., πράγμα που δυσχεραίνει την ανίχνευση του φαινομένου των NEETs και την αποτύπωση των χαρακτηριστικών και στάσεων αυτής της κοινωνικά ευπαθούς ομάδας.

Βασική αιτία του φαινομένου των NEETs είναι από σχετικές έρευνες και μελέτες η οικονομική κρίση. Η παγκόσμια οικονομική ύφεση, η οποία ξεκίνησε στις αρχές του 2008, και συνεχίζει να επηρεάζει την παγκόσμια οικονομία, έχει δημιουργήσει τεράστιες αλλαγές και απορυθμίσεις στην Ευρώπη, ενισχύοντας φαινόμενα της κοινωνικής ευπάθειας, ιδίως στα κράτη-μέλη του λεγόμενου "ευρωπαϊκού Νότου", την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Ο σχηματισμός αυτής της νέας κατάστασης είχε ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης ενός μεγάλου αριθμού ανθρώπων, και ιδίως των νέων ηλικίας κάτω των 30 ετών, των οποίων οι προοπτικές απασχόλησης υπέστησαν καταστροφική επιρροή. Η ηλικιακή ομάδα που πλήττεται περισσότερο από την ανεργία, είναι οι νέοι μεταξύ των ηλικιών 15 έως 24. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη χαρακτηρίσει την ηλικιακή ομάδα ως «χαμένη γενιά», και όχι χωρίς λόγο, καθώς η δυνατότητα ενός νεαρού ατόμου που εισέρχεται σε μακροχρόνια ανεργία χωρίς μελλοντική προοπτική για μια μόνιμη απασχόληση αυξάνεται σταθερά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

Συνολικά, η ύφεση της Ελληνικής οικονομίας είχε σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό της ανεργίας κορυφώθηκε το 2013 με 27,5% ή 1,33 εκατομμύρια άτομα βάσει των στοιχείων της έρευνας εργατικού δυναμικού, ενώ το 2014 παρουσίασε εύθραυστα σημάδια μείωσης κατά 1 εκατοστιαία μονάδα σε ετήσια βάση. Παρόλα αυτά η ανεργία παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, ενώ η διάρθρωσή της και τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στους νέους και στους μακροχρόνια ανέργους τονίζουν το υψηλό κοινωνικό κόστος της οικονομικής προσαρμογής. Από το ακόλουθο γράφημα προκύπτει η τρομακτική αύξηση της ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών από το 2005 έως το 2014 (στο σύνολο του εργατικού δυναμικού) και σε σύγκριση με το Ευρωπαϊκό Μ.Ο. Κατά τη διάρκεια του 2014, οι νέοι ηλικίας 15 έως 24 ετών κατέγραψαν ποσοστά ανεργίας 52,4%, ενώ τα μηνιαία στοιχεία του ΟΑΕΔ δείχνουν ότι ο αριθμός των μακροχρονίων ανέργων αυξήθηκε κατά 78000 άτομα μέσα στο έτος, φθάνοντας συνολικά τα 443700 άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το οικονομικό κόστος που υφίσταται η Ελλάδα από τη μη συμμετοχή νέων στην αγορά εργασίας υπολογίζεται στο 3,3% του ΑΕΠ (ΕΕ 27 1,21%).

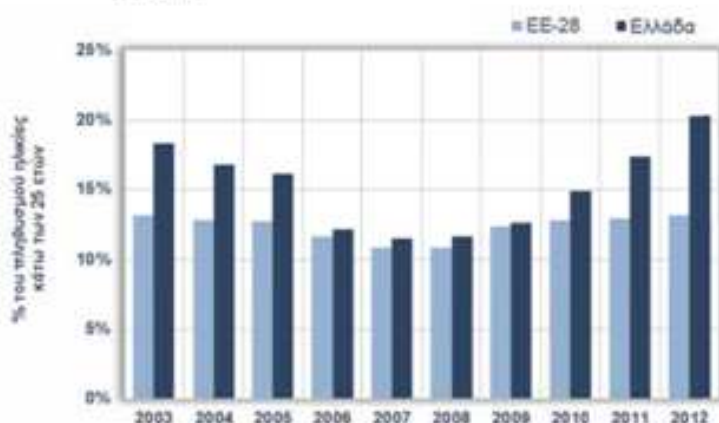

Source of Data: Eurostat

Στη χώρα μας δεν υπήρχε μέχρι πρόσφατα ερευνητική ενασχόληση με το φαινόμενο των NEETs. Σύμφωνα με την πρόσφατη μελέτη του Eurofound (2012) η Ελλάδα ανήκει στο cluster2 των χωρών με υψηλό ποσοστό NEETs, στους οποίους ενυπάρχει η έμφυλη

διάσταση, είναι ανενεργοί, δεν έχουν ιδιαίτερη εργασιακή εμπειρία, είναι μέσης και υψηλής μόρφωσης και είναι ιδιαίτερα αποθαρρυνμένοι. Από το παρακάτω γράφημα προκύπτει τόσο η αύξηση του ποσοστού των NEETs την τελευταία πενταετία όσο και η συνεχής απόκλιση από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Γράφημα 5. Νέοι 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, 2003-12

Πηγή: Eurostat, ηλεκτρονική βάση δεδομένων, 2013.

Η έρευνα «Βαρόμετρο Απόντων: Ανίχνευση, κατηγοριοποίηση και εμπειρική θεμελίωση προτάσεων πολιτικής για την καταπολέμηση μιας νέας μορφής κοινωνικής ευπάθειας: οι NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training)» (2012-2013), η οποία πραγματοποιήθηκε από το ΚΑΝΕΠ (Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής) της ΓΣΕΕ, το ΚΕΑΔΙΚ (Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) του Πανεπιστημίου Κρήτης, τη GPO και το ΙΤΕ προκειμένου να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις για μια ποσοτική και ποιοτική αποτύπωση των NEETs στην Ελλάδα και να συγκροτήσει εμπειρικά και ερευνητικά θεμελιωμένες προτάσεις πολιτικής, περιελάμβανε:

- 2 φάσεις ποσοτικής έρευνας σε εθνική κλίμακα (το μέγεθος του δείγματος της πρώτης φάσης της έρευνας ήταν 800 νοικοκυριά και πραγματοποιήθηκαν 784 συνεντεύξεις με την μέθοδο των τηλεφωνικών συνεντεύξεων χρησιμοποιώντας γραπτό δομημένο ερωτηματολόγιο, ενώ στη δεύτερη φάση της έρευνας το δείγμα ήταν 3.500 νοικοκυριά και πραγματοποιήθηκαν 3.459 συνεντεύξεις στο σύνολο των Νομών της Χώρας) και
- 2 φάσεις ποιοτικής έρευνας (συνολικά διενεργήθηκαν και αναλύθηκαν 129 ημι-δομημένες συνεντεύξεις και 15 αφηγηματικές συνεντεύξεις, με βάση την πληθυσμιακή κατανομή της GPO που στηρίζεται στα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και με κριτήρια της θεωρητικής δειγματοληψίας- theoretical sampling).

Τα βασικά συμπεράσματα αναφορικά με τον αριθμό και την γεωγραφική κατανομή, τα χαρακτηριστικά και τα συστατικά στοιχεία, τις επείγουσες διαστάσεις της βιογραφίας, τις στάσεις, απόψεις και προτάσεις των NEETs είναι τα ακόλουθα:

Οι NEETs στην Ελλάδα φτάνουν στο ποσοστό 16,9%, τοποθετώντας την Ελλάδα ανάμεσα στις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με τους NEETs. Αξίζει να σημειωθεί ότι το βασικό αυτό εύρημα της Έρευνας «Βαρόμετρο Απόντων» συγκλίνει με την αντίστοιχη αποτίμηση του Eurofound, η οποία βασίζεται στην επεξεργασία δευτερογενών στοιχείων (συγκεκριμένα 17,4% σύμφωνα με το Eurofound2012).

Η ηλικία είναι ένας κατεξοχήν καθοριστικός παράγοντας, και ίσως ο πλέον ουσιαστικός, που επηρεάζει τις πιθανότητες κάποιου ατόμου να χαρακτηριστεί ως NEET. Οι NEETs εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό τους στην ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών, όπου το ποσοστό τους αγγίζει το 30,9% έναντι 4,2% του νεότερου πληθυσμού. Κοντολογίς η συντριπτική πλειοψηφία του συνόλου των NEETs (87,5%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 20-24, ενώ μόλις το 12,5% είναι νεότερο. Η ηλικία αποτελεί λοιπόν ένα κατεξοχήν καθοριστικό παράγοντα για την υπαγωγή στην κατηγορία NEETs. Μάλιστα πρέπει να επισημανθεί ότι, όπως κατέδειξε η ποσοτική έρευνα, μετά τα 22 έτη παρατηρείται ραγδαία αύξηση που φτάνει έως και το 33% για τα άτομα ηλικίας 24 ετών του δείκτη NEETS.

Το φύλο επηρεάζει σε κάποιο βαθμό την πιθανότητα υπαγωγής στην κατηγορία NEET, αφού οι γυναίκες εκπροσωπούνται στην κατηγορία NEETs σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους άνδρες. Για την ακρίβεια το ποσοστό των γυναικών NEETs ανέρχεται στο 17,4% σε σχέση με το γενικό πληθυσμό αυτής της ηλικιακής κατηγορίας, ενώ στην περίπτωση των ανδρών το σχετικό ποσοστό είναι 16,5%. Στην εσωτερική κατανομή των NEETs αυτό σημαίνει ότι 54,4% είναι γυναίκες και το 45,6% άνδρες, ποσοστά όμως που συγκλίνουν και με τη γενική κατανομή της πληθυσμιακής ομάδας στην οποία ανήκουν.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των NEETs και σύμφωνα με τα ποσοτικά δεδομένα της έρευνας το μεγαλύτερο ποσοστό των μελών της ομάδας που σήμερα είναι NEETS, είναι απόφοιτοι κατώτερης (σε λιγότερο ποσοστό) και ανώτερης (η πλειοψηφία) δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Λυκείου, οι περισσότεροι, ή Επαγγελματικού Λυκείου και Τεχνικής Σχολής), ενώ σημαντική είναι και η κατηγορία των NEETs που είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι NEETs στην πλειοψηφία τους ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλό ή ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα. Πιο συγκεκριμένα, το 41% των NEETs προέρχονται από οικογένειες με ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα (κάτω των 1000 ευρώ), ενώ 11,1% από οικογένειες με μηνιαίο εισόδημα 1000-1500 ευρώ. Συγχρόνως δεν υπάρχουν καθόλου NEETs σε οικογένειες με υψηλό εισόδημα, άνω των 3000 ευρώ. Επιβεβαιώνεται έτσι η υπόθεση για διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας. Είναι φανερό ότι η υπαγωγή στην κατηγορία NEETs είναι άμεσα συσχετισμένη με το οικογενειακό εισόδημα. Πιο απλά όσο μικρότερο είναι το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα τόσο μεγαλύτερες οι πιθανότητες για ένα νέο άτομο να καταλήξει στην κατηγορία των NEETs. Η απόλυτη εξάρτηση από την οικογένεια ενισχύεται και από το

γεγονός ότι μόλις 4,5% των NEETs λαμβάνει κάποιο επίδομα. Παρά τα περιορισμένα οικονομικά των οικογενειών τους, οι NEETs στην συντριπτική πλειοψηφία τους στηρίζονται οικονομικά από την οικογένειά τους. Για το 85% των NEETs η οικογένεια αποτελεί την μοναδική πηγή εισοδηματικής στήριξης.

Η πλειοψηφία των (λίγων συνολικά) NEETs που έχουν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο, το έχει κάνει κυρίως για οικονομικούς λόγους (σε ποσοστό 42,9%). Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνει την υπόθεση της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης για συσχέτιση μεταξύ οικονομικών ανισοτήτων και σχολικής διαρροής. Επίσης και οι άλλοι λόγοι που οδήγησαν στην πρόωρη σχολική εγκατάλειψη (οικογενειακοί και προσωπικοί) συστοιχούν με τις κλασικές αιτίες σχολικής εγκατάλειψης (drop-out). Ουσιαστικά, η μεγάλη πλειοψηφία των NEETs θεωρεί την εκπαίδευση απολύτως αναποτελεσματική αναφορικά με τη σύνδεση της με την αγορά εργασίας ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου. Αυτή η άποψη ενισχύεται και από το γεγονός ότι σχεδόν το σύνολο των ερωτώμενων δηλώνει ότι αν το καλούσαν να εκπαιδευτεί έχοντας τη διαβεβαίωση ότι θα του έβρισκαν εργασία, θα συμμετείχε. Επιπρόσθετα αρκετοί διατυπώνουν το αίτημα για αλλαγή-μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, στην κατεύθυνση της σύνδεσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, της μεγαλύτερης ευελιξίας και της ουσιαστικής μάθησης, το οποίο συχνά χαρακτηρίζουν «ανεπαρκές». Η οριακή πλειοψηφία των NEETs δηλώνει την πρόθεσή της να επιστρέψει στην εκπαίδευση, με τα αντίστοιχα ποσοστά να φθάνουν στο 75% για τους άνδρες και στο 60% για τους νέους ηλικίας 20-24 ετών. Αποτρεπτικά σε μια τέτοια επανενσωμάτωση δρα η οικονομική δυσχέρεια, ενώ δεν πρέπει να αγνοηθεί και η παράμετρος της έλλειψης ενδιαφέροντος από πλευράς των NEETs.

Ανάμεσα στις Διοικητικές Περιφέρειες της χώρας αυτές που ποσοστιαία εμφανίζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση NEETs έναντι του συνόλου είναι οι Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Στερεάς Ελλάδας και Ιονίων Νήσων. Από την άλλη πλευρά ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά σε NEETs συγκριτικά με τον πανελλαδικό μέσο όρο παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας και Αττικής. Οι NEETs φαίνεται να συγκεντρώνονται σε νησιωτικές περιοχές στις οποίες κυριαρχεί έντονα το φαινόμενο της εποχικής και της προσωρινής απασχόλησης και η οικονομία τους βασίζεται κυρίως στον τριτογενή τομέα παραγωγής (Νότιο Αιγαίο και Ιόνια Νησιά). Επιπλέον, παρατηρείται ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδος έχουν τη μεγαλύτερη συσσώρευση πληθυσμού NEETs απ' όλη την Ελλάδα.

Με βάση τα εμπειρικά δεδομένα ο βαθμός αστικότητας επηρεάζει (σε πολύ περιορισμένο βαθμό) την εμφάνιση και εξάπλωση του κοινωνικού φαινομένου των NEETs στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα ενώ οι NEETs εμφανίζονται συχνότερα σε αγροτικές περιοχές, με βάση τα σχετικά ευρήματα της δεύτερης φάσης της ποσοτικής έρευνας, στην εσωτερική κατανομή στο σύνολο των NEETs, αυτοί μένουν κατά 51,5% σε αστικές περιοχές και κατά 48,5% σε αγροτικές. Συμπερασματικά οι NEETs εμφανίζονται «σε μεγαλύτερη συχνότητα σε αγροτικές περιοχές, ωστόσο σε απόλυτους αριθμούς ζουν κυρίως σε αστικά κέντρα».

Αναφορικά με την εθνο-πολιτισμική προέλευση των NEETs πρέπει να επισημανθεί ότι όπως κατέδειξε η ποσοτική έρευνα το συνολικό ποσοστό που δεν έχουν Ελληνική υπηκοότητα (μετανάστες και παιδιά μεταναστών χωρίς ελληνική υπηκοότητα, δηλαδή χωρίς να έχουν ενσωματωθεί θεσμικά στην Ελλάδα) είναι πολύ μικρό. Μπορούμε να εικάσουμε ότι το προαναφερθέν χαμηλό ποσοστό δεν αντικατοπτρίζει το πραγματικό ποσοστό των νέων άλλης υπηκοότητας και ότι η συγκεκριμένη δημογραφική ομάδα υποεκπροσωπείται. Η ερμηνεία αυτής της υποεκπροσώπησης συνίσταται στα εξής: α) υπάρχει μεγάλος αριθμός μεταναστών «χωρίς χαρτιά» (undocumented) στην χώρα και ως εκ τούτου είναι δύσκολο να εντοπιστούν και στη συνέχεια να καταγραφούν έτσι ώστε να υπάρχουν αξιόπιστα στατιστικά δεδομένα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για την έρευνά μας, β) η απουσία σταθερής τηλεφωνικής σύνδεσης των μελών της ομάδας αυτής και γ) η αδυναμία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου λόγω μη κατανόησης και ικανοποιητικής γνώσης της ελληνικής γλώσσας.

Οι Έλληνες NEETs σε σχέση με τους υπόλοιπους συνομήλικούς τους διαμένουν σε σπίτια στα οποία α) κατοικούν περισσότερα μέλη και β) εργάζονται λιγότερα μέλη του νοικοκυριού γεγονός που επιβαρύνει την ήδη δυσχερή οικονομική των οικογενειών τους και των ιδίων κατ' επέκταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι NEETs:

α) έχουν χάσει τον πατέρα τους σε ποσοστό 8% έναντι 4,1 του συνόλου

β) έχουν χάσει τη μητέρα τους σε ποσοστό 2,3% έναντι 1,1% του συνόλου.

Στην πρόσδεση στην οικογένεια σίγουρα παίζει ρόλο και το γεγονός ότι σχεδόν το σύνολο των NEETs είναι άγαμοι. 87,2% των NEETs διαμένει με την οικογένεια του (μόνο ένα ποσοστό που δεν ξεπερνά το 10% μένει μόνο του ή συγκατοικεί με κάποιο φιλικό πρόσωπο), ενώ οι οικογένειες των NEETs είναι συνήθως πιο πολυμελείς από τις οικογένειες του υπόλοιπου πληθυσμού στον οποίο ανήκουν. Οι γονείς των ατόμων NEETs έχουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, ενώ εργάζονται συνήθως λιγότερα μέλη των οικογενειών τους σε σύγκριση με την γενική κατάσταση του αντίστοιχου πληθυσμού της ομάδας ομηλικών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων είναι, κατά κύριο λόγο, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και λιγότερο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο ρόλος της ελληνικής οικογένειας είναι ιδιαίτερα κομβικός καθώς αφενός καταδεικνύει το χαμηλό βαθμό αυτονομίας που απολαμβάνουν οι νέοι στην Ελλάδα σήμερα, με αποτέλεσμα την έλλειψη αυτονομίας, που εμποδίζει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων και την ομαλή τους ένταξη όχι μόνο στον παραγωγικό αλλά και στον κοινωνικό ιστό. Από την άλλη η οικογένεια φαίνεται να είναι η μοναδική αποτελεσματική δομή στήριξης των NEETs. Και στις δύο περιπτώσεις, δηλαδή στο άτομο που είναι NEET, η οικογένεια λειτουργεί και ενισχυτικά με το να του παρέχει οικονομική και ψυχολογική υποστήριξη αλλά και επιβαρυντικά/αποτρεπτικά με το να του παρέχει πολλά υλικά και άυλα αγαθά (χρήματα, διατροφή, στέγη, ψυχολογική υποστήριξη) οδηγώντας ενδεχομένως έμμεσα τον NEET ή τον εν δυνάμει NEET στην παθητικότητα, στην παραίτηση κάθε προσπάθειας, στην περιθωριοποίηση

και εν τέλει στον κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό τους. Από την άλλη δεν μπορεί να μην επισημανθεί ότι η οικογένεια φαίνεται να αποτελεί το κατεξοχήν πλέγμα προστασίας, υποκαθιστώντας στην ουσία το Κοινωνικό Κράτος και τις υπηρεσίες του, που ουσιαστικά αγνοούν τους NEETs (βέβαια και οι ίδιοι από τη μεριά τους το αντιμετωπίζουν με εξαιρετική επιφυλακτικότητα).

Οι NEETs συνήθως έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία, η οποία όμως σε μεγάλο βαθμό αποτελεί εποχική-περιστασιακή απασχόληση, σε διάστημα κυρίως λιγότερο του ενός χρόνου ή ακόμα και του εξαμήνου. Κυρίως έχουν εργαστεί στους κλάδους της εστίασης, της αναψυχής και του τουρισμού. Από την ομάδα των NEETs με πρότερη εργασιακή εμπειρία, η πλειοψηφία είναι άνδρες 20-24 ετών. Αρκετοί όμως NEETs (30,7%) δεν έχουν καν εισέλθει στην αγορά εργασίας, ενώ υπάρχουν και αρκετοί μακροχρόνια άνεργοι στις μεγαλύτερες ηλικίες (32,6% επί του συνόλου των NEETs που είχαν εργαστεί στο παρελθόν).

Η μειοψηφία των NEETs έχουν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης και η συντριπτική πλειοψηφία αυτών που το έχουν κάνει θεωρούν την κατάρτιση αναποτελεσματική. Είναι φανερό ότι παρά την ανεργία τους, οι NEETs δεν εμπιστεύονται την κατάρτιση, καθώς όσοι έχουν καταρτιστεί στο παρελθόν αποφαίνονται ότι η κατάρτιση δεν τους βοήθησε καθόλου στην επαγγελματική αποκατάσταση, δεν λειτούργησε δηλαδή ως ενεργητική πολιτική απασχόλησης, παρόλο που αυτή είναι η θεμελιώδης λειτουργία της.

Εντύπωση προκαλεί επίσης το γεγονός ότι ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των NEETs (76,1% στο σύνολο, ποσοστό που ανεβαίνει στο 83,3% στις ηλικίες 20-24), όπως έχει ήδη αναφερθεί, βρίσκεται σε διαδικασία εύρεσης εργασίας, πολύ λιγότεροι απευθύνονται στις κρατικές δομές εύρεσης εργασίας και συγκεκριμένα 30,7% σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα και ακόμα λιγότεροι σύμφωνα με την ποιοτική. Είναι φανερή η δυσπιστία τους απέναντι στις κρατικές δομές, πράγμα που επιβεβαιώνεται και από άλλα ευρήματα της έρευνας.

Ένα φαινομενικά παράδοξο εύρημα αφορά στο κατά πόσο αισθάνονται κοινωνικά αποκλεισμένοι οι NEETs, μια ομάδα κατεξοχήν κοινωνικά ευπαθής, άνεργοι και αποκομμένοι από θεσμούς και μέριμνες του κοινωνικού κράτους. Και όμως οι NEETs δεν αισθάνονται κοινωνικά αποκλεισμένοι σε ποσοστό 84,1%. Το πλέγμα ασφαλείας της οικογένειας (το 70,5% βρίσκει και ψυχολογική, πέραν της οικονομικής, στήριξη μέσα στην οικογένειά του), οι ομάδες των ομοίων, η διεύρυνση της κοινωνικής ευπάθειας που φέρνει αναπόφευκτα πολλούς νέους σε παρόμοια κατάσταση με τους NEETs, μειώνουν την αίσθηση της αποξένωσης και της απομόνωσης. Η έλλειψη του αισθήματος του κοινωνικού αποκλεισμού που νιώθουν οι NEETs οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο αίσθημα της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης που αισθάνονται μεταξύ τους. Δεν μπορεί να αγνοηθεί ωστόσο το 28,4% που δηλώνει ότι δεν έχει καμία τέτοιου είδους στήριξη από πουθενά. Συγχρόνως το 15,9% των NEETs δηλώνουν ότι είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι και μάλιστα σε απόλυτο βαθμό. Αυτοί έχουν διαβεί ολοκληρωτικά το «κατώφλι της οδύνης». Πρόκειται για την πλέον επιβαρυσμένη υποκατηγορία των NEETs.

Ωστόσο παρά την φροντίδα για τη σωματική υγεία και την καλή κατάσταση αυτής, ένα μεγάλο πρόβλημα ανακύπτει σε ότι αφορά την ψυχική υγεία: το άγχος αποτελεί τμήμα της καθημερινότητας για το 54,6% των NEETs σε πολύ και αρκετά μεγάλο βαθμό, κυρίως για το 66% των γυναικών και το 59,1% των ηλικιών 20-24 οι οποίοι βιώνουν σε πιο έντονο βαθμό την εργασιακή ανασφάλεια.

Για να επιτύχει τους στόχους του, η πλειοψηφία των υποκειμένων είναι διατεθειμένη να μετακινηθεί σε άλλη περιοχή της Ελλάδας, ενώ ακόμη μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των NEETs που σκέφτονται να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα για να επιτύχουν τους στόχους τους, το 44,3% των NEETs είναι διατεθειμένο να μετακινηθεί σε άλλη περιοχή της Ελλάδας, ενώ ακόμη μεγαλύτερο (56,8%) είναι το ποσοστό των νέων που σκέφτονται να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό. Πιο θετικές στην προοπτική της εσωτερικής μετανάστευσης εμφανίζονται οι γυναίκες σε ποσοστό 56%, ενώ από την άλλη μεριά οι άντρες και οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών σκέπτονται περισσότερο το ενδεχόμενο μετανάστευσης στο εξωτερικό σε ποσοστά 65,8% και 64,6%. Η πρόθεση μετανάστευσης στο εξωτερικό είναι ακόμα πιο εμφανής στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιβεβαιώνεται λοιπόν η τάση μετανάστευσης των νέων, που μεταξύ άλλων έχει ήδη συντελέσει σε μια οδυνηρή διαρροή εγκεφάλων (brain drain).

Υψηλό είναι και το κοινωνικό κόστος από την αύξηση των NEETs καθώς εκτιμάται ότι οι νέοι που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης εκφράζουν λιγότερη εμπιστοσύνη στους δημοκρατικούς θεσμούς και έχουν μικρότερη συμμετοχή στην πολιτική ζωή. Το πρόβλημα της νεανικής ανεργίας δυναμιτίζει τις προοπτικές ανάπτυξης ενώ υπονομεύει την κοινωνική συνοχή (άνοδος ακραίων κινημάτων, διατάραξη της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, ξενοφοβία και ρατσισμός, αντιευρωπαϊκά και εθνικιστικά ρεύματα κλπ.).

Βάσει των προαναφερθέντων διαπιστώνεται ότι η δυσχερής οικονομική και κοινωνική κατάσταση, την οποία υφίστανται οι NEETs στην Ελλάδα, η υποβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου και τα καθημερινά και συνεχή προβλήματα που αντιμετωπίζουν, δεν οφείλονται σε προσωπικές συμπεριφορές ή επιλογές αλλά, κυρίως στο δυσλειτουργικό και «αφανές» Κράτος Πρόνοιας, στην αποσυσχέτιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης από την αγορά εργασίας, όσο και στις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στην κατάσταση της απασχόλησης.

Γενική επισκόπηση του προγράμματος: Σκοπός και μεθοδολογία

Το πρόγραμμα NETnotNEET έχει ως στόχο να μελετήσει το φαινόμενο NEET από μια πρακτική προοπτική, συμπεριλαμβάνοντας νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης ηλικίας μεταξύ 15-29 ετών.

Η σχεδιασμένη μεθοδολογία για την ανάπτυξη του έργου περιλαμβάνει την άμεση συμμετοχή των NEETs ως κύριο συνομιλητή. Η συμμετοχή των NEETs συνίσταται στη συμμετοχή τους σε Εργαστήρια Διαλόγου (2-3), διάρκειας μίας ημέρας το κάθε ένα, στα οποία οι συμμετέχοντες θα παρουσιάσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όταν υποβάλλουν αίτηση για μια θέση εργασίας, όταν προσπαθούν να επιστρέψουν στο σχολείο, τη στήριξη των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, τις ελλείψεις του εκπαιδευτικού συστήματος και προτάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας όλων των διαθέσιμων υπηρεσιών για την υποστήριξη των νέων.

Μετά την υλοποίηση των Εργαστηρίων Διαλόγου (Laboratories of Dialogue), οι NEETs θα εκπονήσουν ένα σχέδιο δράσης (βασικά ερωτήματα για την εκπαίδευση-κατάρτιση-απασχόληση), το οποίο θα υποβληθεί κατά τη διάρκεια της Ανοικτής Συζήτησης (Dueling Focus Group), πρόσωπο με πρόσωπο, με τους φορείς χάραξης πολιτικής και τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να συζητήσουν πιθανές λύσεις για την καταπολέμηση του φαινομένου NEET.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ)

Στο πλαίσιο του προγράμματος διενεργήθηκαν δύο εργαστήρια Διαλόγου, το πρώτο στις 23 Μαΐου 2015 και το δεύτερο στις 23 Ιουνίου 2015. Ο στόχος του πρώτου Εργαστηρίου Διαλόγου ήταν κυρίως να διερευνήσει τις εμπειρίες τους από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, οι οποίες αποτέλεσαν την αιτία της διαρροής τους από το σχολείο και στις οποίες κατά συνέπεια οφείλεται το γεγονός ότι λόγω χαμηλών προσόντων βρίσκονται εκτός συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης. Από την άλλη πλευρά ο στόχος του δεύτερου Εργαστηρίου Διαλόγου ήταν να διερευνηθούν οι εμπειρίες των συμμετεχόντων από την αγορά εργασίας, ώστε να αναδυθούν ζητήματα που έχουν σχέση με εμπόδια ή προβλήματα στα οποία οφείλεται το γεγονός ότι για το τρέχον διάστημα είναι αποκλεισμένοι είτε από την κατάρτιση είτε από την εργασία.

Μετά από εκτενή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των συμμετεχόντων καταγράφηκαν οι παρακάτω άξονες οι οποίοι σηματοδοτούν τις εκπεφρασμένες ανάγκες των NEETs σε σχέση με τα συστήματα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης, ανάγκες οι οποίες σύμφωνα με τους ίδιους πρέπει να αντιμετωπιστούν θετικά από τους φορείς άσκησης πολιτικής, ώστε να είναι σε θέση οι ίδιοι να ενταχθούν και πάλι σε κάποιο από τα συστήματα.

A. Ανάγκες αναφορικά με τον θεσμό της εκπαίδευσης:

- Ο κυρίαρχος τρόπος διδασκαλίας στο ελληνικό σχολείο (μετωπική διδασκαλία με τον τύπο της διάλεξης, κυριαρχία της θεωρίας και απουσία της δραστηριότητας) αποθαρρύνει και διώχνει μεγάλο ποσοστό μαθητών από το σχολείο. Οι μαθητές αυτοί λόγω των χαμηλών προσόντων τους αποτελούν δύναμη τους μελλοντικούς πολίτες εκτός συστημάτων (NEETs). Υπάρχει λοιπόν μεγάλη ανάγκη για αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας, η οποία πρέπει να στραφεί περισσότερο στην συνεργασία μεταξύ μαθητών και όχι στον ανταγωνισμό και να κατευθύνεται από την πράξη και τις ανάγκες των μαθητών.
- Οι Πανελλήνιες Εξετάσεις αποτελούν μονόδρομο για την εισαγωγή των μαθητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και είναι σε γενικές γραμμές δύσκολες και ιδιαίτερα απαιτητικές, ενώ το επίπεδο δυσκολίας τους κατά κανόνα δεν αντιστοιχεί στην προετοιμασία που παρέχει το εκπαιδευτικό μας σύστημα στις σχολικές αίθουσες. Ως εκ τούτου οι μαθητές, για να ανταπεξέλθουν, οδηγούνται αναγκαστικά σε ιδιωτικά μαθήματα, πράγμα που επιτείνει την κοινωνική

ανισότητα. Υπάρχει λοιπόν μεγάλη ανάγκη για αλλαγή του εισαγωγικού συστήματος στα πανεπιστήμια ή – αν αυτό δεν γίνεται – για φροντίδα να υπάρχει κοινωνικό φροντιστήριο.

- Η αγορά εργασίας ζητάει εξειδικευμένες γνώσεις (π.χ. γλωσσομάθεια, χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.λπ.) και μάλιστα απαιτείται από τους υποψήφιους να έχουν την σχετική πιστοποίηση. Είναι μεγάλη ανάγκη η απόκτηση αυτών των γνώσεων όχι μόνο να δίνεται από το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά να παρέχεται και η σχετική πιστοποίηση μέσα στο σχολείο (π.χ. κρατικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας)
- Η ανάγκη για τεχνική εκπαίδευση είναι διαπιστωμένη, αλλά τα τεχνικά – επαγγελματικά σχολεία είναι μόνο σε επίπεδο Λυκείου. Θα πρέπει στοιχεία τεχνικής εκπαίδευσης να ενταχθούν και στο επίπεδο του Γυμνασίου.
- Πολλά παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι ενταγμένα σε τάξεις που πηγαίνουν με μεγάλες ταχύτητες, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν το σχολείο επειδή αισθάνονται αδύναμα να το παρακολουθήσουν. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για δημιουργία τμημάτων ένταξης παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες.
- Στα σχολεία υπάρχουν παιδιά με σημαντικές νοητικές ικανότητες, τα οποία όμως μένουν πίσω λόγω συναισθηματικών προβλημάτων, κακής οικογενειακής κατάστασης κ.λπ. Αυτά τα παιδιά μένοντας πίσω τις περισσότερες φορές φεύγουν κι από την εκπαίδευση και τελικά δεν έχουν επαγγελματική αποκατάσταση. Υπάρχει ανάγκη για ενσωμάτωση στα σχολεία του σχολικού ψυχολόγου ο οποίος θα εντοπίζει τα παιδιά αυτά και θα τους προσφέρει την απαραίτητη υποστήριξη.
- Από τις εκπαιδευτικές δομές πολλές φορές βγαίνουν άτομα που πολύ αργά διαπιστώνουν ότι ακολουθούν λάθος επάγγελμα με αποτέλεσμα να είναι αποτυχημένοι επαγγελματίες ή άνεργοι. Στα σχολικά χρόνια πρέπει να γίνεται σοβαρή δουλειά πάνω στον επαγγελματικό προσανατολισμό του κάθε παιδιού. Με βάση τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας πρέπει να γίνεται διαφοροποιημένη / ευέλικτη μάθηση ανάλογα με το επάγγελμα που θα βρεθεί ότι ταιριάζει στον καθένα. Έτσι όποιος έχει βρεθεί ότι ταιριάζει να γίνει μηχανικός υπολογιστών δεν πρέπει να βασανίζεται με τα Αρχαία ή την Ιστορία κ.λπ. Η μη εφαρμογή αυτού του προγράμματος ευθύνεται για το ότι πολλά παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο ή το τελειώνουν όντας λειτουργικά αναλφάβητοι και χωρίς πραγματικά εφόδια για εργασία.
- Είναι γνωστό ότι η τυπική εκπαίδευση δεν συμπεριλαμβάνει στο πρόγραμμά της την ανάπτυξη ικανοτήτων που σχετίζονται με τις κοινωνικές δεξιότητες λ.χ. εργασία σε ομάδες, επίλυση προβλημάτων, ρόλος της ηγεσίας, επικοινωνία, κ.α.

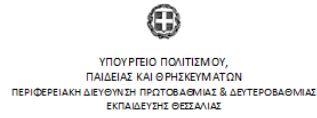
Είναι επίσης γνωστό ότι οι παραπάνω δεξιότητες είναι απαραίτητες στην εποχή μας, καθώς είναι ο σύγχρονος τρόπος εργασίας προϋποθέτει συνθήκες που προάγουν κλίμα συνεργασίας με αποδοχή και αλληλεγγύη. Χρειάζεται λοιπόν η τυπική εκπαίδευση να υιοθετήσει την εκγύμναση των μαθητών σε δεξιότητες όπως οι παραπάνω, ώστε τα άτομα να προετοιμάζονται κατάλληλα για το ρόλο του σημερινού εργαζόμενου.

B. Ανάγκες αναφορικά με τον θεσμό της κατάρτισης

- Διαπιστώνεται ότι τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης προσφέρουν εκπαίδευση σε ειδικότητες οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας, όπως επίσης ότι δεν αντιστοιχεί ο αριθμός των ατόμων που καταρτίζονται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επιπρόσθετα είναι μεγάλη η έλλειψη σε κατάρτιση σχετικά με επαγγέλματα που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία).
- Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης προσφέρουν εκπαίδευση προσανατολισμένη στην αγορά εργασίας. Είναι ανάγκη να υπάρχει μια σειρά από φορείς οι οποίοι να συνεργάζονται με στόχο, μόλις ένας εκπαιδευόμενος ολοκληρώσει την κατάρτισή του, να τον υποστηρίξουν συντονισμένα στην εύρεση εργασίας σχετικής με την κατάρτιση που έλαβε
- Υπάρχουν εργασίες που απαιτούν δεξιότητες γραφείου (ορθογραφία, υπολογιστές κ.λπ.), τις οποίες πολλοί NEETs δεν έχουν με αποτέλεσμα να αποκλείονται από αυτές. Είναι πιθανόν να γίνονται σχετικά προγράμματα κατάρτισης αλλά είτε δεν τα γνωρίζουν (άρα υπάρχει πρόβλημα στο πώς κυκλοφορεί η πληροφορία), είτε όταν τα γνωρίζουμε διαπιστώνουμε ότι δεν είναι ευέλικτα (λ.χ. ωράριο) και δεν μπορούν να τα παρακολουθήσουν.
- Για να μπορεί κανείς να βρει δουλειά σήμερα θα πρέπει να είναι συνεχώς καταρτισμένος σε νέα και άγνωστα πεδία. Συνήθως η εξειδικευμένη επιμόρφωση / κατάρτιση κοστίζει. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για διοργάνωση ποιοτικών εξειδικευμένων και δωρεάν σεμιναρίων σε θέματα που θα βοηθούσαν τους ανέργους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Γ. Ανάγκες αναφορικά με τον θεσμό της απασχόλησης

- Στην εργασιακό χώρο του ιδιωτικού τομέα υπάρχει μεγάλη εκμετάλλευση του εργαζόμενου ως προς την μη τήρηση του εργασιακού ωραρίου, την μη ασφάλιση και την αμοιβή. Κατά κανόνα κανείς αδικούμενος δεν καταγγέλλει τις παρανομίες γιατί φοβάται ότι δεν θα ξαναβρεί δουλειά. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ να κάνουν τους καταγγέλλοντες να αισθάνονται ασφάλεια όταν απευθύνονται σε αυτές.
- Έχει παρατηρηθεί ότι οι υπάλληλοι του ΟΑΕΔ συμπεριφέρονται άσχημα και με αγένεια στο κοινό και ότι τις περισσότερες φορές δεν ενημερώνουν κατάλληλα για ό,τι αφορά τους ανέργους. Επίσης ότι δεν υπάρχει προσωπική επαφή ανέργου και συμβούλων απασχόλησης.
- Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για διεξαγωγή προγραμμάτων που να στοχεύουν στην ενδυνάμωση του εργαζομένου σε βασικές δεξιότητες εύρεσης εργασίας και υποστήριξης υποψηφιότητας όπως λ.χ. σύνταξη βιογραφικού, σύνταξη αίτησης, τρόπος επικοινωνίας με εργοδότες, κατάλληλες τεχνικές συνέντευξης κ.α.
- Υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στην χρηματοδότηση / επιδότηση όσων επιθυμούν να ξεκινήσουν μια δική τους εργασία. Δεν προβλέπεται χρηματοδότηση για εργασίες που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα και για όσους χαμηλά τυπικά προσόντα. Επίσης το όριο ηλικίας είναι ιδιαίτερα χαμηλό (έως 29 ετών συνήθως)
- Υπάρχουν εργασίες που έχουν σχέση με την καθαριότητα (π.χ. στον δήμο ή σε σχολεία / γραφεία) για τις οποίες ζητείται απολυτήριο βασικής εκπαίδευσης (Γυμνάσιο). Πολλοί από τους NEETs δεν έχουν τέτοιο απολυτήριο και δεν μπορούν να καταλάβουν αυτές τις θέσεις. Υπάρχει ανάγκη για κατάργηση αυτής της διάταξης.
- Ο τρόπος μοριοδότησης των ανέργων είναι άνισος και άδικος καθώς παίρνουν πολλά μόρια μόνο όσοι είναι πολύ καιρό άνεργοι. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όταν κάποιος βρίσκει μια εργασία η οποία είναι για περιορισμένο χρονικό διάστημα, να μην την παίρνει γιατί έτσι θα χάσει τα μόρια και θα βγει από τον κατάλογο των μακροχρόνια ανέργων. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, όταν προκύψει μια άλλη εργασία η οποία θα είναι για περισσότερο χρόνο να μην έχει τα μόρια για να την καταλάβει.
- Ο τρόπος μοριοδότησης με βάση τα κοινωνικά κριτήρια είναι άδικος. Στον δημόσιο τομέα για την εύρεση εργασίας προμοδοτούνται με πολλά μόρια οι παντρεμένοι με παιδιά, ενώ ο άγαμος κινδυνεύει να μην βρει δουλειά ποτέ. Επίσης ο πατέρας και η μητέρα που εργάζονται στο δημόσιο μπορούν να

πάρουν ένα χρόνο άδειας ανατροφής τέκνου, ενώ στον ιδιωτικό τομέα η μητρότητα και η πατρότητα τιμωρούνται πολλές φορές με απόλυση.

3. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ)

Την Τρίτη 7 Ιουλίου 2015 υλοποιήθηκε το Dueling Focus Group με την συμμετοχή 19 ΝΕΕΤs και 10 εκπροσώπων φορέων που ασκούν πολιτική στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης. Κατά την διάρκεια της ανοιχτής συζήτησης οι ΝΕΕΤs είχαν την δυνατότητα να εκφράσουν τους προβληματισμούς και τις ανάγκες τους στους εκπροσώπους των φορέων, οι οποίοι με την σειρά τους έδωσαν κάποιες απαντήσεις σε σχέση με το περιεχόμενο των απόψεων που ακούστηκαν.

Picture 1: view of the NEET people group (1)

Picture 2: view of the NEET people group (2)

Picture 3: view of the φορέας άσκησης πολιτικής group (1)

Picture 4: view of the φορέας άσκησης πολιτικής group (2)

Picture 5: dialogue between NEET and φορέας άσκησης πολιτικής

Αναφορικά με τον **πρώτο θεματικό άξονα (εκπαίδευση)**, ο διάλογος μεταξύ των ΝΕΕΤς και των φορέων άσκησης πολιτικής, κατέληξε στις παρακάτω προτάσεις σχετικά με τις ανάγκες που καταγράφηκαν στα Εργαστήρια Διαλόγου τα οποία προηγήθηκαν.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται πολλές προσπάθειες στον χώρο της εκπαίδευσης – σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο) οι οποίες έχουν ως στόχο τα παρακάτω:

- Την μετεξέλιξη του συμβατικού σχολείου σε ένα σχολείο ανοικτό στις ιδέες, και στην κοινωνία, στην γνώση και το μέλλον, που αξιοποιεί κάθε σύγχρονο (ψηφιακό) εργαλείο.
- Το τέλος της αποστήθισης: Από το «τόσες λέξεις ξεχασες», στο «τι κατάλαβες». Προωθούνται μαθητοκεντρικές διδακτικές προσεγγίσεις που αναγνωρίζουν τη μοναδικότητα του κάθε μαθητή καθώς και της κάθε σχολικής τάξης. Κύρια χαρακτηριστικά των νέων παιδαγωγικών τεχνικών που απαιτούνται είναι το πιο ευέλικτο μαθησιακό περιβάλλον, η βιωματική μάθηση, η ενεργητικότερη συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες και στο σχεδιασμό της προσωπικής τους μάθησης και η μεγαλύτερη εξατομίκευση της διδασκαλίας. Βασικές διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά περίπτωση και σε συνδυασμό μεταξύ τους είναι η διαθεματική προσέγγιση, τα σχέδια εργασίας (από το «αποστηθίζω» να περάσουμε στο «ερευνώ»), η διδασκαλία σε ομάδες, η διαφοροποιημένη παιδαγωγική – που αφορά τις ανάγκες του κάθε μαθητή και όχι γενικά της τάξης.
- Τον εμπλουτισμό της σχολικής ζωής με δραστηριότητες εκπαιδευτικού παιχνιδιού και δημιουργικές εργασίες
- Την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να υιοθετήσουν τεχνικές διδασκαλίας και μάθησης όπως ο καταγισμός ιδεών, ο εννοιολογικός χάρτης, η δραματοποίηση, το θεατρικό παιχνίδι, η προσομοίωση, το παιχνίδι ρόλων, η συνέντευξη / ερωτηματολόγιο, η μελέτη περίπτωσης (case study) και οι ψηφιακές τεχνολογίες.
- Την δημιουργία ενός πλαισίου λειτουργίας της τεχνικής / επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαγγελματικού προσανατολισμού, σύμφωνα με το οποίο:
 - Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση αποτελεί διακριτή εκπαιδευτική Βαθμίδα παράλληλη με την Γενική εκπαίδευση.
 - Τα ΕΠΑ.Λ. πρέπει να συνδέονται στενά με την Περιφέρεια και την τοπική οικονομία.
 - Σε κάθε ΕΠΑ.Λ. οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα επιλογών σε προγράμματα και εκπαιδευτικές διαδρομές για την ολοκλήρωση των

επαγγελματικών τους στόχων, χωρίς φραγμούς και μονόδρομους. Διευρύνονται οι δυνατότητες οριζόντιας μετακίνησης των μαθητών στους διαφορετικούς τύπους Λυκείου.

- Στο πρόγραμμα της Α' και Β' τάξης του ΕΠΑ.Λ. λαμβάνονται συμπληρωματικά και υποστηρικτικά μέτρα για να αντιμετωπιστούν τα μαθησιακά ελλείμματα που υπάρχουν σε ένα σημαντικό μέρος των μαθητών.
- Οι ειδικότητες του ΕΠΑ.Λ., θα είναι αποτέλεσμα διαλόγου με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τους κοινωνικούς εταίρους, με τους οποίους συνδιοργανώνεται και η πρακτική άσκηση
- Η κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων βασίζεται στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων
- Σε ότι αφορά την άμεση αντιμετώπιση θεμάτων Ειδικής Αγωγής:
 - Κανένα παιδί με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δε θα στερείται του αγαθού της εκπαίδευσης.
 - Θα αξιοποιηθεί όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό που διαθέτει ειδικευση στην Ειδική Αγωγή προκειμένου να καλύψουμε τις αυξημένες ανάγκες για εκπαιδευτικούς Ειδικής Αγωγής.
 - Θα χαρτογραφηθεί, θα παρακολουθηθεί και θα αξιολογηθεί η Ειδική Αγωγή ώστε να γίνει πιο αποτελεσματική.

Αναφορικά με τον **δεύτερο θεματικό άξονα (κατάρτιση)**, ο διάλογος μεταξύ των NEETs και των φορέων άσκησης πολιτικής, κατέληξε στις παρακάτω προτάσεις σχετικά με τις ανάγκες που καταγράφηκαν στα Εργαστήρια Διαλόγου.

- Η διαμόρφωση και λειτουργία ενός εθνικού, λειτουργικού και αποτελεσματικού συστήματος διάγνωσης και αποτύπωσης αναγκών της απασχόλησης σε επαγγέλματα, ειδικότητες και δεξιότητες, έτσι ώστε να προσανατολίζονται ανάλογα και τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης (σε γεωγραφικό και κλαδικό επίπεδο). Η διάγνωση όμως των αναγκών δεν θα πρέπει να αποτελεί μια μονοσήμαντη και μονομερή πράξη υπαγωγής της επαγγελματικής κατάρτισης στις ανάγκες της αγοράς, κι αυτό γιατί είναι αναγκαίο η διαδικασία αυτή να είναι διαλεκτικά αμφίδρομη και συναρτησιακή, τόσο με τις ανάγκες της παραγωγής και της οικονομίας, όσο και με τις εκροές του ευρύτερου εκπαιδευτικού συστήματος. Για παράδειγμα, οι αλλαγές στις ειδικότητες της επαγγελματικής κατάρτισης δεν μπορεί να μην λαμβάνουν υπόψη τους τις

ειδικότητες στη γενική επαγγελματική και τεχνική ή στην ανώτερη τεχνολογική εκπαίδευση.

- Το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας της χώρας μας επιβάλλει πρώτα από όλα την ενδυνάμωση των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση μακροχρόνιας ανεργίας και την αναζήτηση εκείνων, των ελάχιστων ειδικοτήτων που οδηγούν ή δίνουν περισσότερες πιθανότητες για εύρεση εργασίας. Επίσης, ειδικότητες που αφορούν στον πρωτογενή τομέα πρέπει να «απασχολήσουν» την εκπαιδευτική πολιτική.
- Η ανάπτυξη ουσιαστικού και ποιοτικού κοινωνικού διαλόγου, με την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, για τη δημιουργία και λειτουργία ουσιαστικής πρακτικής άσκησης με στόχο την αποτελεσματικότερη μετάβαση στην απασχόληση.
- Η αποφυγή καταχρηστικών μεθόδων που καθιστούν την πρακτική άσκηση μηχανισμό “υποκατάστασης” και “αντικατάστασης” εργαζομένων και μείωσης των αμοιβών τους (π.χ. προγράμματα voucher).
- Η ανάπτυξη ενός διαρκούς συστήματος βελτίωσης, υποστήριξης, λειτουργίας και επικαιροποίησης των επαγγελματικών περιγραμμάτων, όπως επίσης και η δημιουργία μηχανισμών άμεσης (δια)σύνδεσής τους με τα προγράμματα σπουδών με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την εξειδίκευσή τους σε σχέση με τις ανάγκες στην απασχόληση.
- Τα προγράμματα που υλοποιούνται στα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης θα πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους, να ασκούνται σε εργασιακό περιβάλλον, προετοιμασμένοι για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
- Σημαντικό ζήτημα είναι και η ανάπτυξη συστημάτων συμβουλευτικής, τόσο για την υποστήριξη των καταρτιζομένων όσο και των επιχειρήσεων. Οι πρακτικές αυτές θα ενισχύσουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν και προσανατολίζονται οι εκπαιδευόμενοι, αφού η ανάγκη υποστήριξης, εμπύχωσης, καθοδήγησης και προσανατολισμού είναι περισσότερο αναγκαία σε μια εποχή που τα πάντα αλλάζουν με ταχείς ρυθμούς και διαδικασίες.
- Θα πρέπει να ενισχυθεί η αξιοπιστία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Μέσο-μακροπρόθεσμα θα πρέπει να υπάρξει αλλαγή αντίληψης και να επιδιωχθεί η ισοτιμία μεταξύ γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτό θα πρέπει να συμβεί όχι μόνο στα μυαλά των γονέων και μαθητών, αλλά πρωτίστως των εκπαιδευτικών, των αρμόδιων στελεχών της δημόσιας διοίκησης, καθώς και των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού, οι οποίοι προετοιμάζουν και επηρεάζουν τις επιλογές των νέων. Η ισοτιμία αυτή

θα πρέπει να αντανακλάται και στα πτυχία, στη διαπερατότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων.

- Το ζήτημα της επαγγελματικής κατάρτισης δεν μπορεί να εξεταστεί αποσπασματικά και απομονωμένα από την ευρύτερη προβληματική για το ρόλο και την προοπτική της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα. Οι δε στόχοι της δια βίου μάθησης θα πρέπει να εστιάσουν:
 - Στη δημιουργία θετικής στάσης ως προς τη μάθηση και ενίσχυση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση
 - Στην ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής στις γνωστικές απαιτήσεις ενός συνεχώς εξελισσόμενου κοινωνικο-οικονομικού χώρου δράσης των ενηλίκων πολιτών
 - Στην σύνδεση ή επανασύνδεση με την εκπαιδευτική διαδικασία ενηλίκων, όσων για οποιονδήποτε λόγο δεν ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση (π.χ. με τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας)
 - Στην ενίσχυση των δυνατοτήτων πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και της διατήρησης της θέσης εργασίας ή της επαγγελματικής εξέλιξης
 - Στη συμμετοχή στην «κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας» και πρόσβαση στις νέες εργασιακές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ευκαιρίες και τέλος
 - Στην ανάπτυξη της ενεργού ιδιότητας του πολίτη

Όσον αφορά στον **τρίτο θεματικό άξονα (εργασία)**, οι προτάσεις που προέκυψαν από την καταγραφή των αναγκών στα Εργαστήρια Διαλόγου και από τη διάδραση των ΝΕΕΤs και των φορέων άσκησης πολιτικής μπορούν να επικεντρωθούν στα παρακάτω σημεία:

- Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης επέφεραν μια σειρά σημαντικών ανατροπών στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, ανέτρεψαν κατακτήσεις των εργαζομένων και επιδείνωσαν τις σχέσεις κράτους- πολιτών. Επομένως, υπάρχει ανάγκη παροχής αφενός έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης, αφετέρου διαμεσολάβησης και υποστήριξης σε εργαζόμενους για θέματα εργασιακών σχέσεων και ασφαλιστικής νομοθεσίας. Οι εργαζόμενοι δεν είναι ενήμεροι σχετικά με το που μπορούν να απευθυνθούν προκειμένου να προστατευτούν και να διασφαλίσουν τα εργασιακά τους δικαιώματα. Η προβολή στο ευρύ κοινό των υπηρεσιών που παρέχονται από το ΣΕΠΕ (Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας) και άλλους αντίστοιχους φορείς και προγράμματα θα

βοηθήσει στην στήριξη των ατόμων που επιθυμούν, αλλά διστάζουν να απευθυνθούν στις εν λόγω υπηρεσίες.

- Σε μια αγροτική περιοχή όπως η Θεσσαλία κρίνεται ιδιαίτερα επιτακτική η ανάγκη για αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και ο εκσυγχρονισμός της αγροτικής παραγωγής μέσω της απόκτηση τεχνογνωσίας. Χωρίς νέους αγρότες δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη της γεωργίας, δεν μπορεί να ενσωματωθεί νέα γνώση και καινοτομία και δεν μπορεί να γίνει αειφόρος διαχείριση των διαθέσιμων πόρων. Από την άλλη πλευρά, στις νέες οικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονται, οι ασχολούμενοι με τον αγροτικό τομέα έχουν να αντιμετωπίσουν μια σειρά «προκλήσεων», σχετικές με την παραγωγική διαδικασία. Η ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής απαιτεί από τον παραγωγό να είναι σε θέση να υιοθετήσει σύγχρονες γνώσεις και καινοτομίες στην παραγωγική διαδικασία. Επομένως, είναι απαραίτητη η εκπαίδευση και η επιμόρφωσή σε νέα είδη και ποικιλίες ή φυλές ζώων για την καλύτερη αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που δίνει η βιοποικιλότητα της χώρας μας, σε συνδυασμό με τη μόρφωση, την κατάρτιση και τις νέες τεχνολογίες μέσω ειδικών υποστηρικτικών προγραμμάτων και επιδοτήσεων.
- Η αγενής συμπεριφορά των εργαζομένων στον ΟΑΕΔ και η ελλιπής ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα και τις παροχές από το φορέα αποτελεί τροχοπέδη στην ουσιαστική εξυπηρέτηση των πολιτών. Η ενημέρωση των υπευθύνων (μέσω της φόρμας υποβολής παραπόνων για οτιδήποτε αφορά στη λειτουργία του ΟΑΕΔ στην ηλεκτρονική σελίδα του φορέα ή απευθείας μέσω επαφής με τον προϊστάμενο ή το διευθυντή των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ) σχετικά με τα παράπονα ή τη δυσαρέσκεια για τις παρεχόμενες υπηρεσίες αποτελεί βασική προϋπόθεση, ώστε ο Οργανισμός να βελτιωθεί και να οικοδομήσει ένα κλίμα συνεργασίας με τον πολίτη.
- Οι άνθρωποι που αναζητούν εργασία πρέπει να έχουν τη στήριξη ενός ικανού στελεχικού δυναμικού, που θα μπορεί και θα θέλει να αφιερωθεί στην εξατομικευμένη προσέγγιση του ανέργου. Ο εργασιακός σύμβουλος οφείλει να έχει προσωπική επαφή με τον άνεργο και να διαμορφώνει το προφίλ των προσόντων του παρακολουθώντας τον τακτικά. Έτσι, θα είναι σε θέση να τον ενημερώνει για προγράμματα που στοχεύουν σε δεξιότητες (π.χ. πως ψάχνω εργασία, πως συντάσσω βιογραφικό σημείωμα, πώς επικοινωνώ, πως δίνω συνέντευξη κ.α.) απαραίτητες για την ανάδειξη του εργασιακού του προφίλ και να κάνει επιτυχή σύζευξη των προσόντων του ανέργου με τις διαθέσιμες κενές θέσεις ανεργίας.

- Η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας μας σε συνδυασμό με την έκρηξη της ανεργίας έχει σαν αποτέλεσμα στον ιδιωτικό τομέα η μητρότητα να «τιμωρείται» πολλές φορές με απόλυση. Αποτελεί κρίσιμη αναγκαιότητα να ληφθούν μέτρα προκειμένου να προστατευτεί η μητρότητα και να γίνουν προτάσεις από τους υπευθύνους, ώστε να επεκταθεί το μέτρο της ετήσιας άδειας ανατροφής παιδιών που ισχύει στον δημόσιο τομέα και στον ιδιωτικό.
- Το τεράστιο πρόβλημα της ανεργίας της χώρας απαιτεί επίπονη και συστηματική δουλειά με συγκεκριμένο πρόγραμμα και συνέπεια. Συνεργασίες σε τοπικό επίπεδο, αναζήτηση συμπράξεων με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και ευρωπαϊκούς οργανισμούς και αναζήτηση χρηματοδοτικών εργαλείων αποτελούν πρακτικές που μπορεί να «ανακουφίσουν» ομάδες ατόμων που βιώνουν δραματικά τις συνέπειες της ανεργίας.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή του προγράμματος στην Ελλάδα θα λέγαμε ότι έγινε με επιτυχία καθώς ικανοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι στόχοι του. Συγκεκριμένα, συμμετείχε στα εργαστήρια διαλόγου ένας σημαντικός αριθμός ατόμων που πληρούσαν τα κριτήρια των NEET, η συμμετοχή τους ήταν ενεργή, ενεπλάκησαν με δημιουργικό τρόπο σ' όλη τη διαδικασία και μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους από την εκπαίδευση και την αγορά εργασίας κοινοποιώντας προσωπικά βιώματά τους. Τέλος, υλοποιήθηκε με επιτυχία το τελικό Dueling Focus Group με συμμετοχή των NEETs αλλά και σημαντικού αριθμού φορέων παρόλο που ήταν μια διαδικασία πρωτόγνωρη και για τις δυο πλευρές.

Αναφορικά με το προφίλ των NEETs που πήραν μέρος σε όλα τα στάδια εφαρμογής του προγράμματος στην Ελλάδα θα πρέπει να σημειωθεί ότι, αν και η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν μεταξύ 20-29 ετών, συμμετείχαν και NEETs που η ηλικία τους ξεπερνούσε το 29^ο έτος. Όπως έχει προαναφερθεί, η σχετική βιβλιογραφία, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε ελληνικό επίπεδο, τοποθετεί τους NEETs στο ηλικιακό εύρος 15-24 ετών ενώ για τις ανάγκες του συγκεκριμένου προγράμματος οι NEETs ανήκαν στο ηλικιακό εύρος 15-29 ετών. Αν και ο σκοπός του προγράμματος δεν ήταν σε καμία περίπτωση η σκιαγράφηση του προφίλ των NEETs ανά χώρα, ούτε άλλωστε η επιλογή των NEETs έγινε με σκοπό να αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα, παρόλα αυτά θεωρούμε ότι αυτή η υπέρβαση του ηλικιακού ορίου αποτελεί μια ένδειξη για την ανάγκη επικαιροποίησης των σχετικών δεδομένων καθώς οι ειδικές οικονομικές συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στην Ελλάδα προφανώς αφήνουν εκτός συστημάτων και άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Προκειμένου να καταγραφούν οι εμπειρίες και οι ανάγκες των συμμετεχόντων υιοθετήθηκαν και υλοποιήθηκαν κυρίως βιωματικές μέθοδοι. Μέσω αυτών οι συμμετέχοντες συνεργάστηκαν, δούλεψαν ομαδικά και εκφράστηκαν σε προσωπικό επίπεδο. Όπως φάνηκε από την αξιολόγηση που κάνανε οι NEETs στο τέλος κάθε συνάντησης, μέσα από τη συγκεκριμένη μεθοδολογία είχαν την ευκαιρία να γνωριστούν καλύτερα και να καλλιεργήσουν τελικά ένα ομαδικό πνεύμα. Όπως χαρακτηριστικά σχολίασε ένας από τους συμμετέχοντες: «Ένιωσα ότι δεν είμαι ο μόνος σε αυτή την θέση». Συνεπώς, το πρόγραμμα και η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε είχε σαν αποτέλεσμα, αν και δεν ήταν αυτός ο βασικός σκοπός του, να δημιουργηθεί μεταξύ των συμμετεχόντων ένα δίκτυο μικρής κλίμακας που μπορεί να λειτουργήσει προς την ενδυνάμωσή τους.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει αναφορά σε κάποιες αδυναμίες που καταφάνηκαν και αφορούν κυρίως στον τρόπο λειτουργίας των φορέων στην Ελλάδα.

Πρώτον, φαίνεται ότι υπάρχει έλλειψη δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων. Ουσιαστικά, οι NEETs προσπαθούν να μπουν σε ένα σύστημα που αποτελείται από δομές εκπαίδευσης –κατάρτισης – απασχόλησης που λειτουργούν ως μονάδες αποκομμένες, απομονωμένες που δεν αλληλεπιδρούν ή/και δεν σχετίζονται μεταξύ τους. Οι φορείς, στις περισσότερες των περιπτώσεων, χαρακτηρίζονται από έλλειψη εξωστρέφειας καθώς οι δράσεις τους πολλές φορές είναι άγνωστες ακόμα και σε άλλους φορείς με τους οποίους έχουν συνάφεια. Δημιουργείται, λοιπόν, το εξής παράδοξο: να αναμένεται από τους NEETs, που συνήθως είναι άτομα ελλιπών προσόντων, να βρουν μόνοι τους την πρόσβαση σε ένα σύστημα κλειστό. Θεωρούμε ως θετικό σημείο του προγράμματος το γεγονός ότι αναγνωρίστηκε και καταγράφηκε από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς η έλλειψη αλλά και η ανάγκη δικτύωσης μεταξύ τους.

Δεύτερον, φαίνεται ότι υπάρχει έλλειψη λήψης πρωτοβουλιών από την πλευρά των φορέων. Πιο αναλυτικά, στο πρόγραμμα υιοθετήθηκε μια μεθοδολογία που προέβλεπε τον από κάτω προς τα πάνω (bottom- up) επανασχεδιασμό στρατηγικών κοινωνικής πολιτικής προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των NEETs έτσι όπως αυτές καταγράφηκαν από τους ίδιους. Όμως, κατά τη διάρκεια του Dueling Focus Group δεν ήταν λίγες οι φορές που οι φορείς παρέκαμπταν τις ανάγκες των NEETs παραπέμποντας είτε στην ύπαρξη της νομοθεσίας (νομοθεσίας που μπορεί να είχε πριν κριθεί από τους NEETs ως προβληματική δημιουργώντας έτσι ένα φαύλο κύκλο), είτε σε θεσμούς που βρίσκονται πιο ψηλά στην ιεραρχία από τους ίδιους όπως πχ τα αρμόδια Υπουργεία. Διαπιστώνουμε ότι με δυσκολία διατυπώθηκε από τους φορείς η πρόθεση λήψης μιας ουσιαστικής πρωτοβουλίας με σκοπό την αλλαγή των υπαρχουσών συνθηκών ενώ, από την άλλη, συχνά αποδόθηκαν οι ευθύνες σε φορείς ή θεσμούς που έχουν υψηλότερη ιεραρχική θέση. Έρευνες έχουν καταδείξει ότι σε φορείς που χαρακτηρίζονται από ιεραρχική δομή είναι πιθανό να καλλιεργηθεί μια blame culture όπου η ιεραρχία ανακαλείται προκειμένου μετατεθεί η ευθύνη σε άτομα που βρίσκονται υψηλότερα στην ιεραρχία και να αποφύγουν οι 'από κάτω' την ευθύνη και τη λήψη πρωτοβουλιών. Αυτό παρατηρείται και στο ελληνικό πλαίσιο (βλ. Lentza, Montgomery, Georganta & Panagoroulou, 2013). Συνεπώς, για την μείωση του αριθμού των NEETs στην Ελλάδα είναι απαραίτητη, μεταξύ άλλων, η αλλαγή της οργανωτικής κουλτούρας των φορέων.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. EUROFOUND, (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
2. GPO and KEADIK, (2012). Project: Absents“ Barometer. Detection, categorization and empirical grounding of policy proposals for tackling a new form of social vulnerability: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training)”, Deliverable 3.1a: *Report of the NEETs’ distribution by gender, intermediate ages-categories, ethnocultural origin, educational level and the distribution by administrative region (first phase of quantitative research)* (in Greek).
3. GPO and KEADIK, (2013). Project: Absents“ Barometer. Detection, categorization and empirical grounding of policy proposals for tackling a new form of social vulnerability: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training).
4. KEADIK & KANEP/ GSEE, (2013). Absents“ Barometer. Detection, categorization and empirical grounding of policy proposals for tackling a new form of social vulnerability: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training). Deliverable 4.4b: *Report with the final findings and the conclusions of the qualitative research and classification categories* (in Greek). Deliverable 3.1b: *Report of the NEETs’ distribution by administrative region and district (second phase of quantitative research)*. “Presentation and analysis of the findings of the quantitative research” (in Greek).
5. Lentza, V., Montgomery, A.J., Georganta, K & Panagopoulou, E. (2013). Constructing the health care system in Greece: responsibility and powerlessness. *British Journal of Health Psychology*, 19(1). DOI:10.1111/bjhp.12028
6. Pandis, P. & Zagkos, C. (2013). Social and demographic characteristics of NEETs: The case of Greece. In N. Papadakis (ed.), *Absents’ Barometer: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) in Greece*. Athens: Sideris, pp. 109- 120 (in Greek).
7. Papadakis, N. (2013). NEETs in Europe: Convergences and divergences, in N. Papadakis (ed.), *Absents’ Barometer: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) in Greece*. Athens: Sideris, pp. 15- 75 (in Greek).
8. Papargyris, A. (2013). Presentation and analysis of the results of quantitative research, in N. Papadakis (ed.), *Absents’ Barometer: The NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) in Greece*. Athens: Sideris (in Greek).